

Bureaucratie voor Europeanen

Bureaucratie voor Europeanen

De Europese partij Volt

Chris Aalberts

ISBN: 9789465013633

© Chris Aalberts, 2024

Dit essay is ook online beschikbaar op www.chrisaalberts.nl

Inhoud

Hoofdstuk 1	Eerste stappen	7
Hoofdstuk 2	Europese dromen	13
Hoofdstuk 3	Onbekend parlement	27
Hoofdstuk 4	Brussels boegbeeld	37
Hoofdstuk 5	Campagnemachine	49
Hoofdstuk 6	Ledenbureaucratie	59
Hoofdstuk 7	Internationale steden	77
Hoofdstuk 8	Nederlands-Duitse dominantie	93
Hoofdstuk 9	Management overstretch	109
Hoofdstuk 10	Alles bij het oude?	119
Verantwoording		131
Verkiezingsuitslagen		135
Hoofdpersonen		137
Tijdlijn		141

Hoofdstuk 1

Eerste stappen

Er schijnt een waterig zonnetje. Het is augustus 2018. In het Utrechtse Wilhelminapark organiseert Volt een meet-up.¹ Volt presenteert zich op sociale media als een nieuwe politieke partij die mee wil doen aan de Europese verkiezingen. Die zullen binnen een jaar worden gehouden. In het Wilhelminapark lopen Volt-leden in witte T-shirts met een paars, hoekig logo. De belangstelling valt tegen: op het hoogtepunt zijn er vijftien mensen. Journalisten zijn nergens te bekennen. De Nederlandse leider van Volt, die alleen een voornaam lijkt te hebben, is er niet. ‘Reinier’ heeft andere bezigheden.

Volt is uniek, vertelt een vrijwilliger. Dat komt omdat dit een ‘pan-Europese beweging’ is. Deze lijkt in stilte te worden opgebouwd: vrijwel niemand heeft op dat moment van Volt gehoord, maar de partij bestaat toch al anderhalf jaar, heeft een Europees bestuur en zegt actief te zijn in dertig landen. In acht landen heeft Volt ook formeel een dochterpartij opgericht, waaronder Volt Nederland. Zo kan Volt meedoen aan de Europese verkiezingen. Er is ook al publiciteit geweest: *Volkskrant*, *NRC* en *EenVandaag* hebben aandacht aan de partij besteed. Er kwamen meteen tweehonderd leden bij. De teller staat in Nederland op zeshonderd. De organisatie kan de groei nauwelijks bijbenen. Bij Volt worden alle nieuwe leden persoonlijk gebeld om ze te enthousiasmeren om actief te worden. Er is inmiddels

¹ Meet-up Volt, Wilhelminapark Utrecht, 19 augustus 2018.

een forse achterstand. Het is niet vrijblijvend om lid te worden van dit gezelschap, zo is de suggestie. Dit is een beweging *in the making*.

Volt wil komen tot een eigen fractie in het Europees Parlement, vertelt een vrijwilliger. Dat zou uniek zijn: in Brussel en Straatsburg zitten alleen nationale partijen, geen Europese. De ambitie klinkt heel logisch: Volt gaat in meerdere landen met hetzelfde programma meedoen aan de Europese verkiezingen. Alle namens Volt gekozen Europarlementariërs staan dan achter dat programma en kunnen in een gezamenlijke fractie samenwerken om hun Europese dromen te realiseren. De vraag dringt zich op of dat ook zo werkt. Wat is de waarde van een partij die in heel Europa actief is? Hoe werkt zo'n partij? Daar gaat dit essay over.

In Amsterdam

Twee maanden later is Volt terug. De partij komt eind oktober 2018 samen in het Tropenmuseum in Amsterdam voor de Europese ledenvergadering. Een mars van in paars gehulde Volt-leden trekt door de stad. Volt-oprichter Andrea Venzon is ervoor uit Italië overgekomen. Op Facebook noemt hij de manifestatie 'een historisch moment'. Dat is vanwege de *Amsterdam Declaration*, het Europese verkiezingsprogramma. De titel verwijst naar het Verdrag van Amsterdam dat in 1997 werd ondertekend. De EU voerde op nieuwe terreinen meerderheidsbesluitvorming in, waardoor het vetorecht van lidstaten deels werd geschrapt. De EU kreeg meer macht, precies zoals Volt dat graag ziet. Alleen op deze manier kun je volgens Volt internationale problemen effectief aanpakken.

De *Amsterdam Declaration* somt op waar Volt voor staat. De partij wil nieuwe energie geven zodat alle Europeanen van de EU kunnen profiteren. Volt is visionair en realistisch tegelijk, aldus de verklaring. De partij wil een federaal Europa met een Europese regering, meerderheidsbesluitvorming en afschaffing van het vetorecht. Volt wil dat het Europees Parlement initiatiefrecht krijgt en dus zelf wetsvoorstellen kan initiëren, er moet volledige transparantie komen in Brussel en het Europees Parlement moet op een andere manier worden verkozen. De EU mag zich met veel nieuwe terreinen gaan bemoeien: onderwijs, defensie, minimumloon, belasting, huisvesting en nog veel meer. De EU moet het starten van bedrijven ondersteunen en homo's het recht geven te trouwen. De visie van Volt staat nogal ver van de huidige EU af, waarin vooral lidstaten de koers bepalen.

Er is nog een reden om deze conferentie in Amsterdam te houden: Volt mag dan in allerlei landen actief zijn, de partij slaat niet overal in gelijke mate aan. Al in 2018 is Volt in Nederland een groter succes dan elders en dus is het logisch deze conferentie hier te houden: een plek waar de partij ook in staat is deze te organiseren. De Nederlandse tak heeft relatief veel vrijwilligers. Hoeveel leden de partij elders in Europa heeft, is niet duidelijk. De partij zegt er het liefst niets over en online is er niets over te vinden. Volt zegt dat de *Amsterdam Declaration* met Europeanen van verschillende nationaliteiten is geschreven, maar het is onduidelijk hoe Europees deze groep echt was. Volt communiceert daar niets over. Dat strookt niet met de transparantie die de partij voorstaat.

Nieuwe partijen hebben een enorme omloopsnelheid. Politici richten regelmatig partijen op die binnen de kortste keren weer zijn opgeheven. Een voorbeeld is Voor Nederland, de partij van enkele afsplitsers van de PVV, geleid door Jan Roos. De partij haalde bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 geen zetels en werd toen vrijwel direct weer ontbonden. Op dezelfde manier presenteerde Henk Krol in 2020 de Partij voor de Toekomst, maar deze ging aan ruzie en gebrek aan succes alweer binnen een jaar ten onder. Krol deed vervolgens mee aan de Tweede Kamerverkiezingen met de Lijst Henk Krol. Het resultaat was nul zetels en ook van deze partij werd daarna niets meer vernomen. Een ander voorbeeld is Liane den Haan, het Kamerlid dat in 2021 afsplitste van 50Plus, een eigen partij begon onder de naam Goud, maar het bijltje er al voor de verkiezingen weer bij neergooide.

Volt lijkt aanvankelijk een partij uit deze lange lijst mislukkingen. In 2019 wordt geen Nederlandse zetel in Brussel behaald. Er is reden te denken dat de partij er net als vele andere mee ophoudt, maar de leden doen het omgekeerde: het geloof in hun Europese partij neemt eerder toe dan af. Ze gaan nog harder werken om in de toekomst alsnog door te breken.

Een Europese partij?

Volt is sindsdien gestaag gegroeid. De partij doet regelmatig mee aan verkiezingen in allerlei EU-landen op allerlei bestuurlijke niveaus. In andere landen heeft men daar plannen voor gemaakt. In 2019 maakte de partij nog een magere indruk met een tiental raadsleden in drie landen. Het was toen vooral de verkiezing van de eerste – Duitse –

Europarlementariër die het bestaansrecht van de Europese partij liet zien.

In 2021 volgt de doorbraak met drie zetels in de Nederlandse Tweede Kamer. In de jaren daarna breidt de partij zich verder uit, maar het aantal landen blijft beperkt. De groei zit vooral in Duitsland en Nederland. In Duitsland groeit het aantal raadsleden gestaag en komt de partij in een aantal lokale coalities terecht zoals die in Frankfurt. In Nederland zit Volt sinds 2022 in tien gemeenteraden en sinds 2023 in acht provincies en de Eerste Kamer. Bij de vervroegde verkiezingen van november 2023 haalt Volt twee zetels in de Tweede Kamer. In 2024 zijn er weer Europese verkiezingen en kunnen de Europese ambities verder vorm krijgen.

Is met Volt een nieuw tijdperk in de Europese politiek aangebroken? In dit essay kijk ik naar de wording van deze Europese partij: wat betekent het een Europese partij te zijn, hoe functioneert zo'n partij, wat is de meerwaarde ervan en is dit de hoop voor de toekomst van de EU?

Hoofdstuk 2

Europese dromen

De geschiedenis van Volt begint in 2016. Er zijn drie initiatiefnemers: Colombe Cahen-Salvador uit Frankrijk, Andrea Venzon uit Italië en Damian Boeselager uit Duitsland. Ze komen allen uit de betere milieus en maken internationaal carrière. Boeselager werkt bij McKinsey, is van adel en heeft eigenlijk een langere naam die hij niet meer gebruikt.² Venzon studeert aan meerdere buitenlandse universiteiten en werkt eveneens bij McKinsey. Cahen-Salvador is mensenrechtenadvocaat.³

Twee gebeurtenissen vormen de aanleiding van Volt: in juni 2016 stemt Groot-Brittannië voor Brexit en in november stemmen Amerikanen voor Donald Trump. Hoewel Brexit voor de EU verreweg het belangrijkste is, maakt vooral de verkiezing van Trump diepe indruk. De initiatiefnemers zijn op de verkiezingsavond in het campagnecentrum van Hillary Clinton in New York. Het idee is dat het een enorm feest zal worden, maar de sfeer slaat snel om. De drie zien een trend: Brexit, Trump en de opkomst van radicaal rechts in Europa, waaronder die in hun eigen landen: Marine le Pen in Frankrijk, Matteo Salvini in Italië en de AfD in Duitsland.

² Volt-Spitzenkandidat & Parteigründer Damian Boeselager. Interview van *Jung & Naiv* op YouTube, 21 mei 2019.

³ Knodel, K. (2022): *Eine parteientypologische Einordnung von Volt Europa: Zwischen Digital Party und Bewegungspartei?* Bachelor thesis Universiteit van Würzburg.

Er moet een initiatief komen dat het omgekeerde is van deze trends, denken de drie: een organisatie die niet nationalistisch is, maar streeft naar internationale samenwerking. Een organisatie die geen conservatieve, maar progressieve waarden uitdraagt. In een tijd waarin burgers zich richten op hun eigen land, moet er meer enthousiasme komen voor samenwerking over grenzen en voor Europese integratie. In deze visie is de EU niet een bedreiging, zoals populisten de bevolking voorhouden, maar een oplossing. De oprichters verenigen door hun achtergronden verschillende landen en perspectieven op de EU. Historisch, politiek en economisch hebben Frankrijk, Duitsland en Italië een verschillende rol, maar Volt stapt daar overheen: de toekomst gaat niet over landen, maar over Europa.

Een nieuwe partij

Het kost de initiatiefnemers ruim een jaar om te bedenken wat de juiste vorm is om de gezamenlijke Europese toekomst dichterbij te brengen. Eerst denken ze aan een Europese denktank, maar de kans dat politici daarnaar luisteren is in hun ogen minimaal.⁴ Een nieuwe partij verandert daarentegen het politieke speelveld. Zo'n partij dwingt concurrenten om over Europese thema's na te denken en zich daarover uit te spreken. Partijen willen immers voorkomen dat ze kiezers verliezen. Als mensen enthousiast zijn over de nieuwe partij, komen de concurrenten vanzelf in beweging. Mocht dat niet gebeuren, kan de nieuwe partij na verkiezingen ook zelf aan

⁴ Europarlementariër Damian Boeselager na Qatargate: 'zorg er in ieder geval voor dat de EU corruptie niet faciliteert.' *Trouw*, 23 januari 2023.

verandering werken. Op andere partijen hoeft niet te worden gewacht.

Het blijkt lastig een Europese partij vorm te geven. Verkiezingen vinden alleen op nationaal niveau plaats en daarvoor bestaan in elk land andere regels. Volt moet daarom nationale partijen oprichten. In het eerste jaar worden vier partijen opgericht, waaronder in Duitsland en Bulgarije. Nederland en Italië volgen snel daarna.⁵ Boeselager aarzelt over de strategie omdat hij denkt dat mensen zich niet in partijen interesseren.⁶ Volgens hem wil niemand nog partijlid worden, met de Groenen als relatieve uitzondering. Pas na enige tijd raakt hij overtuigd: Volt zou juist een partij kunnen zijn die mensen wel geïnteresseerd kan maken. Zo ontstaat de moederpartij Volt Europa, met daaronder een netwerk van afdelingen in verschillende lidstaten. Leden zijn zowel lid van Volt Europa als van hun nationale afdeling. Dit is belangrijk omdat de Europese partij direct verantwoording moet afleggen aan de leden, vindt Boeselager. Leden moeten dus niet alleen aangesloten zijn bij de afdeling, maar ook bij de moederpartij. Dit is op Europees niveau helemaal nieuw.

De nieuwe Europese partij moet met één mond spreken, denkt Cahen-Salvador. Het is cruciaal dat alle beslissingen over het beleid en de strategie transnationaal worden genomen. De afdelingen in de lidstaten zijn verantwoordelijk voor het lokaal inpassen van het

⁵ Sie planen die europäische Revolution! 'Es ist an der Zeit, die EU demokratisch zu machen'. *Bild*, 28 mei 2018.

⁶ 5 questions with Damian Boeselager. *The Parliament Magazine*, 10 mei 2023.